

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 16 februari 1945 kl. 12 m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 21 kap. 12 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.

Genom en den 26 januari 1945 dagtecknad proposition, nr 27, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående ändrad lydelse av 21 kap. 12 § lagen den 18 juni 1926 (nr 326) om delning av jord å landet.

Härigenom förordnas, att 21 kap. 12 § lagen den 18 juni 1926 om delning av jord å landet skall erhålla följande ändrade lydelse.

12 §.

För resa till och från det ställe, där ägodelningsrätten sammanträder, så ock för uppehållet vid rätten njute ägodelningsdomaren ersättning av allmänna medel enligt gällande resereglemente. Ägodelningsnämndeman njute för tjänstgöring vid ägodelningsrätts sammanträde ersättning av allmänna medel enligt vad särskilt är stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1945.

Beträffande de skäl som åberopats till stöd för lagförslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 17 juni 1944 (nr 387) har riksdagen i anledning av väckt motion och under åberopande av innehållet i andra lagutskottets över denna avgivna utlåtande (nr 56) hemställt om utredning rörande sådan ändring av 21 kap. 12 § lagen om delning av jord å landet, att ersättning till ägodelningsnämndemän för resa till och från det ställe, där ägodelningsrätten sammanträder, samt för uppehållet vid rätten komme att gäldas av allmänna medel. Över skrivelsen ha, efter remiss, yttranden avgivits av lant-

mäteristytelsen, fastighetsbildningssakkunniga, föreningen Sveriges härads-hövdingar och Sveriges lantmätareförening. Därjämte har inom justitiedepartementet utredning införskaffats angående storleken av ifrågavarande kostnader.

Föredragande departementschefen, statsrådet Bergquist, har i propositionen anfört:

»Enligt gällande bestämmelser skola kostnaderna för domstolsledamots inställelse vid rätten i vissa fall bestridas av sakägare. Så är jämlikt 21 kap. 12 § jorddelningslagen fallet med ersättningen till ägodelningsnämndemän då ägodelningsrätten icke hålles i anslutning till häradsrättssammanträde, vari vederbörande såsom nämndeman deltagar. Gottgörelsen till ägodelningsdomaren för hans inställelse gäldas däremot av allmänna medel. Beträffande vattendomstol gäller enligt 11 kap. 97 § vattenlagen, bland annat, att sökande i ansökningsmål och käreande i stämningsmål ävensom klagande i besvär- och underställningsmål, den sistnämnde i den mån kostnaden orsakats av hans besvär, äro pliktiga att förskjuta gottgörelse åt vattendomstolens ledamöter samt åt dess sekreterare för inställelse vid domstolens sammanträde, där detta hålles vid syn på stället, eller vid undersökning enligt 11 kap. 45 § 2 mom., dock ej ersättning för längre resa än från järnvägs- eller ångbåtsstation, som ligger närmast sammanträdesplatsen; sökande i underställningsmål kan ock bliva skyldig att förskjuta dylik kostnad. Erinras må vidare, att kostnaden för urtima ting i tvistemål jämlikt 4 kap. 2 § rättegångsbalken skall bestridas av käreande och att jämväl häradsyn jämlikt 14 kap. 4 § jordabalken skall ske å käreandens bekostnad.

Såsom av den förut lämnade redogörelsen framgår, har frågan om sakägar-nas skyldighet att svara för domstolsledamöternas inställelsekostnader varit föremål för diskussion under förarbetena till gällande jorddelningslag. Enligt 1866 års skiftesstadga skulle inställelsekostnaderna för såväl rättens ordförande som dess ledamöter gottgöras av parterna, men redan i det tidigaste av de förslag till ny skifteslagstiftning, som ligga till grund för 1926 års jorddelningslag, nämligen det år 1911 avgivna, föreslogs att ersättningen till ägodelningsdomaren skulle utgå av statsmedel. Lantmäteristytelsen uttalade sig sedermera vid upprepade tillfällen för att staten i större utsträckning skulle påtaga sig ifrågavarande kostnader. I samband med remiss till lagrådet av det förslag till lag om delning av jord å landet, som sedermera efter viss om-arbetning förelades riksdagen, framhölls i en vid statsrådsprotokollet i ärendet fogad promemoria, att det vore önskvärt att kostnaden för skiftesdomstolarnas verksamhet helt övertoges av staten men att det under rådande för-hållanden knappast syntes tillrådligt att gå längre än till att låta staten bestri-da kostnaden för ägodelningsdomarens inställelse.

De kostnader för ägodelningsnämndemännens inställelse, varom här är fråga, uppgå från statsfinansiell synpunkt icke till några större belopp, under de två sistförflutna budgetåren omkring 20 000 kronor om året. För de enskilda ersättningspliktiga parterna kunna emellertid de belopp, som i de

olika målen skola gäldas, komma att utgöra en betungande extra pålaga, särskilt som i jorddelningsmål de av domstolsprövningen berörda ekonomiska värdena — till skillnad från vad fallet ofta är i vattenmål — sällan torde vara särskilt betydande. Därtill kommer att, såsom bl. a. häradshövdingföreningen framhållit, behovet av specialdomstol för dessa ärenden i huvudsak är grundat på det allmännas intresse av ändamålsenlig jorddelning samt säkra och bestående grunder för fastighetsindelningen. Det synes kunna antagas, att utvecklingen på förevarande område kommer att gå i sådan riktning, att ägodelningsrätternas uppgift i fortsättningen i än högre grad än hittills kommer att avse tillgodoseende av olika av den statliga jordpolitiken bestämda önskemål beträffande jorddelningsförhållandena. I betraktande härav finner jag välgrundat att sakägarna skola vara befriade, ej blott från kostnaderna för ägodelningsdomarens inställelse vid rätten utan även från ersättningsskyldigheten för de med ägodelningsnämndemännens inställelse förenade utgifterna. Någon anledning att låta med genomförandet av denna reform anstå, till dess i samband med nya rättegångsbalkens ikraftträdande vissa andra ändringar i 21 kap. jorddelningslagen skola företagas, synes mig icke föreligga.

I överensstämmelse med det anförda torde i 21 kap. 12 § första stycket jorddelningslagen, jämte det ersättning till ägodelningsdomaren förklaras skola utgå av allmänna medel enligt gällande resereglemente, böra stadgas, att ägodelningsnämndeman för tjänstgöring vid ägodelningsrätt skall njuta ersättning av allmänna medel enligt vad särskilt är stadgat. I detta hänseende torde böra meddelas samma bestämmelser som angående ersättning till nämndeman för tjänstgöring i häradsrätt. Härom gäller enligt förut nämnda kungörelse, att resekostnads- och traktamentsersättning utgår enligt rese- och traktamentsklass II E samt att dagtraktamente utgår, även om nämndemannen är bosatt å sammanträdesorten.

Om sakägarna befrias från skyldighet att svara för kostnaden för ägodelningsnämndemännens inställelse, torde den i andra stycket av lagrummet intagna regeln om fördelning av kostnader å flera mål kunna utgå. I den mån fördelning kan ifrågakomma av andra kostnader än för ägodelningsnämndemännens inställelse lär ligga i sakens natur, att den bör ske efter vad som är skäligt. Vad angår tredje stycket av lagrummet — enligt vilket ersättning icke skall utgå då sammanträde med ägodelningsrätt hålles i samband med häradsrätts-sammanträde och ordföranden i häradsrätten även är ägodelningsdomare eller i häradsrätten tjänstgörande nämndeman tillika är ägodelningsnämndeman — är att märka, att efter genomförandet av de nya avlöningsbestämmelserna för häradshövdingar enhetliga föreskrifter gälla med avseende å resekostnads- och traktamentsersättning för häradsrätts ordförande och ägodelningsdomare. Enligt vad jag nyss anført skulle förhållandet bliva detsamma med avseende å ersättningen till nämndemän och ägodelningsnämndemän. I betraktande härav synes jämväl tredje stycket av lagrummet kunna utgå.

De föreslagna lagändringarna torde böra träda i kraft den 1 juli 1945.»

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Utskottet.

Utskottet har ej funnit skäl till erinran mot det genom propositionen framlagda förslaget och får därför hemställa,

att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 15 februari 1945.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman, Wistrand, Björkman, Hage, Sten, Hallagård, Nils Elowsson* och *Söderkvist*;

från andra kammaren: herrar *Ryberg, Nilson* i Eskilstuna, *Hermansson*, fru *Johansson*, herrar *Larsson* i Östersund, *Andersson* i Eskilstuna, *Andersson* i Gisselås och *Lundberg* i Uppsala.
